DOMSTOLENS DOM (Første Afdeling)

15. februar 2007 *

I sag C-270/05,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 234 EF, indgivet af Arios Pagos (Grækenland) ved afgørelse af 9. juni 2005, indgået til Domstolen den 1. juli 2005, i sagen:

Athinaïki Chartopoïïa AE

mod

Leonidas Panagiotidis m.fl.,

procesdeltager:

Geniki Synomospondia Ergaton Elládas (GSEE),

har

DOMSTOLEN (Første Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, P. Jann, og dommerne E. Juhász (refererende dommer), J.N. Cunha Rodrigues, K. Schiemann og E. Levits,

* Processprog: græsk.

generaladvokat: M. Poiares Maduro
justitssekretær: ekspeditionssekretær L. Hewlett,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 26. oktober 2006,

efter at der er afgivet indlæg af:

— Athinaïki Chartopoïia AE ved dikigori I.-D. Filiotis, K. Keramefs, M. Merola og C. Santacroce

— Leonidas Panagiotidis m.fl. ved dikigori A. Vagias og E. Dibanidoy-Vraka

— Geniki Synomospondia Ergaton Elládas (GSEE) ved dikigoros A. Kazakos

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved M. Patakia og J. Enegren, som befuldmægtigede,

og idet Domstolen efter at have hørt generaladvokaten har besluttet, at sagen skal pådømmes uden forslag til afgørelse,

afsagt følgende

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af begrebet »virksomhed«, som navnlig fremgår af artikel 1, stk. 1, litra a), i Rådets direktiv 98/59/EF af 20. juli 1998 om tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivninger vedrørende kollektive afskedigelser (EFT L 225, s. 16).

2 Anmodningen er fremsat i forbindelse med en sag anlagt af de afskedigede arbejdstagere mod deres tidligere arbejdsgiver, selskabet Athinaïki Chartopoïïa AE (herefter »selskabet«), angående lovligheden af deres kollektive afskedigelse, der fandt sted efter selskabets beslutning om at standse et af dets produktionsanlægs aktiviteter.

Retsforskrifter

Fællesskabsbestemmelser

3 Det fremgår af betragtning 1 til direktiv 98/59, at direktivet, for at dets bestemmelser kan fremtræde klart og rationelt, kodificerer Rådets direktiv 75/129/EØF af 17. februar 1975 om tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivninger vedrørende

kollektive afskedigelser (EFT L 48, s. 29), som ændret ved Rådets direktiv 92/56/EØF af 24. juni 1992 (EFT L 245, s. 3). I overensstemmelse med betragtning 2 til direktiv 98/59 har det til formål, at »øge beskyttelsen af arbejdstagere i tilfælde af kollektive afskedigelser under hensyn til nødvendigheden af en afbalanceret økonomisk og social udvikling i Fællesskabet«.

4 I artikel 1, stk. 1, i direktiv 98/59 fastlægges direktivets anvendelsesområde som følger:

»1. I dette direktiv

a) forstås ved kollektive afskedigelser sådanne afskedigelser, som foretages af en arbejdsgiver af en eller flere grunde, som ikke kan tilregnes arbejdstageren selv, når antallet af afskedigelser efter medlemsstaternes valg udgør:

i) enten inden for et tidsrum af 30 dage:

— mindst 10 i virksomheder, som normalt beskæftiger over 20 og færre end 100 arbejdstagere

— mindst 10% af antallet af arbejdstagere i virksomheder, som normalt beskæftiger mindst 100 og højst 300 arbejdstagere

— mindst 30 i virksomheder, som normalt beskæftiger mindst 300 arbejdstagere

ii) eller inden for et tidsrum af 90 dage, mindst 20, uanset hvilket antal arbejdstagere virksomheden normalt beskæftiger

[...]«

5 I artikel 1, stk. 2, i direktiv 98/59 opregnes de tilfælde, hvor direktivet ikke finder anvendelse. Inden for rammerne af direktiv 75/129 var det fastsat i artikel 1, stk. 2, litra d), at dette direktiv ikke fandt anvendelse på »arbejdstagere, som berøres af standsning af en virksomheds aktiviteter, som følge af en retsafgørelse«. Dette litra d) blev ophævet ved direktiv 92/56 og blev ikke genindført ved direktiv 98/59.

6 I artikel 2, stk. 1-3, i direktiv 98/59 er der fastsat visse forpligtelser for arbejdsgivere, der påtænker at foretage kollektive afskedigelser. Arbejdsgiveren er for det første forpligtet til at indlede forhandlinger med arbejdstagernes repræsentanter, som i det mindste skal dække mulighederne for at undgå eller begrænse afskedigelserne samt mulighederne for at afbøde følgerne af disse. Arbejdsgiveren er desuden forpligtet til at give dem skriftlig meddelelse om årsagerne til afskedigelserne, hvor mange arbejdstagere der skal afskediges, og hvilke kategorier de tilhører, hvor mange arbejdstagere der normalt beskæftiges, i hvilket tidsrum de påtænkte afskedigelser skal finde sted, hvilke kriterier der tænkes anvendt til at udvælge de arbejdstagere, der skal afskediges, samt efter hvilken metode en eventuel afskedigelsesgodtgørelse tænkes beregnet.

7 I artikel 3, stk. 1, i direktiv 98/59 bestemmes, at arbejdsgiveren er forpligtet til skriftligt at meddele den kompetente offentlige myndighed enhver plan om kollektiv afskedigelse og til at give myndigheden meddelelse om alle de oplysninger, der skal stilles til rådighed for arbejdstagerne. Bestemmelsens andet punktum har følgende ordlyd:

»Medlemsstaterne kan dog fastsætte, at arbejdsgiveren i tilfælde af påtænkt kollektiv afskedigelse, der skyldes standsning af en virksomheds aktiviteter som følge af en retsafgørelse, ikke skal give den kompetente offentlige myndighed skriftlig meddelelse, medmindre denne anmoder herom.«

8 Artikel 4 i direktiv 98/59 bestemmer:

»1. Planlagte kollektive afskedigelser, som er meddelt den kompetente offentlige myndighed, får virkning tidligst 30 dage efter den i artikel 3, stk. 1, fastsatte meddelelse [...]

[...]

2. Den kompetente offentlige myndighed skal benytte den i stk. 1 omhandlede frist til at søge løsninger på de problemer, som de påtænkte kollektive afskedigelser rejser.

3. Er den i stk. 1 omhandlede oprindelige frist kortere end 60 dage, kan medlemsstaten give den kompetente offentlige myndighed mulighed for at forlænge

den oprindelige frist indtil 60 dage efter meddelelsen, når der er risiko for, at der ikke inden for den oprindelige frist kan findes en løsning på de problemer, som de planlagte kollektive afskedigelser rejser.

Medlemsstaterne kan give den kompetente offentlige myndighed mulighed for yderligere forlængelser.

Arbejdsgiveren skal underrettes om forlængelsen og om begrundelsen herfor inden udløbet af den i stk. 1 fastsatte oprindelige frist.

4. Medlemsstaterne er ikke forpligtet til at anvende denne artikel på kollektive afskedigelser, der skyldes standsning af en virksomheds aktiviteter som følge af en retsafgørelse.«

9 Endelig bestemmes det i artikel 5 i direktiv 98/59, at direktivet ikke berører »medlemsstaternes mulighed for at anvende eller indføre love eller administrative bestemmelser, som er gunstigere for arbejdstagerne, eller at tillade eller fremme anvendelsen af overenskomstmæssige bestemmelser, der er mere gunstige for arbejdstagerne«.

De nationale bestemmelser

10 Direktiv 75/129 blev gennemført i græsk ret ved lov nr. 1387/1983. De ved direktiv 92/56 foretagne ændringer samt den kodificerede udgave, der blev indført ved direktiv 98/59, er blevet gennemført i græsk ret, idet lov nr. 1387/1983 er blevet

ændret ved lov nr. 2736/1999 og lov nr. 2874/2000 (herefter »lov nr. 1387/1983«). I artikel 3 i lov nr. 1387/1983 er det fastsat, at arbejdsgiveren skriftligt skal give arbejdstagerne fuldstændig oplysning om de påtænkte kollektive afskedigelser, at arbejdsgiveren er forpligtet til at indlede forhandlinger med arbejdstagernes repræsentanter og har en meddelelses- og oplysningspligt over for den kompetente offentlige myndighed.

11 Artikel 1, stk. 1, i lov nr. 1387/1983 har følgende ordlyd:

»Ved kollektive afskedigelser forstås sådanne afskedigelser, som foretages af virksomheder eller bedrifter, som beskæftiger over tyve arbejdstagere, af en eller flere grunde, som ikke kan tilregnes arbejdstageren selv, og som i den pågældende kalendermåned overskrider de grænser, der er fastsat i stk. 2.«

12 Artikel 5, stk. 2-4, i lov nr. 1387/1983 bestemmer, at de kollektive afskedigelser, såfremt der er indgået aftale mellem arbejdstagerne og arbejdsgiveren inden for den gældende frist på tyve dage, der er fastsat for forhandlingerne mellem parterne, gennemføres i henhold til aftalens bestemmelser og træder i kraft ti dage efter datoen for indleveringen af den protokol, hvorved aftalen er protokolleret, til præfekten eller arbejdsministeren. Såfremt der ikke opnås enighed mellem parterne, kan præfekten eller arbejdsministeren efter at have gennemgået sagsakterne og foretaget en vurdering af oplysningerne vedrørende arbejdsmarkedet, virksomhedens situation samt den nationaløkonomiske interesse forlænge forhandlingerne i yderligere tyve dage eller undlade at godkende alle eller en del af de påtænkte afskedigelser. Arbejdsgiveren kan gennemføre de kollektive afskedigelser i det omfang, der er fastsat ved præfektens eller arbejdsministerens afgørelse.

13 Lovens artikel 5, stk. 5, bestemmer:

»Stk. 2, 3 og 4 i nærværende artikel finder ikke anvendelse på kollektive afskedigelser, som er foranlediget af standsningen af en virksomheds eller en bedrifts aktiviteter som følge af en retsafgørelse.«

14 Endelig bestemmer artikel 6, stk. 1, i lov nr. 1387/1983, at kollektive afskedigelser, der er gennemført i strid med lovens bestemmelser, er ugyldige.

Tvisten i hovedsagen og det præjudicielle spørgsmål

15 Det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, at selskabet råder over tre særskilte produktionsanlæg, der er beliggende tre forskellige steder, nemlig et anlæg, der fremstiller skrivepapir, papir til trykning, mekanisk træmasse, spån- og aluminiumssulfatplader, og som beskæftiger 420 arbejdstagere, et andet anlæg til produktion af køkkenruller, toiletpapir, papirposer osv. og et tredje anlæg til behandling af blødt papir.

16 Hvert af disse produktionsanlæg råder over eget udstyr, egne specialarbejdere og en produktionsdirektør, som sikrer arbejdets korrekte udførelse, overvåger den samlede drift af anlæggets installationer og træffer beslutninger med hensyn til tekniske spørgsmål. Driften af hvert enkelt produktionsanlæg fungerer uafhængigt af de øvrige. Desuden træffes beslutningerne vedrørende anlæggenes driftsomkostninger,

køb af materialer og beregning af varepriserne — på grundlag af oplysninger, der fremsendes fra de omhandlede produktionsanlæg — på selskabets hjemsted, hvor en fælles regnskabsafdeling varetager betaling af løn samt udfærdigelse af dokumentation og fælles regnskabsførelse.

17 Den 18. juli 2002 besluttede selskabets direktion at indstille driften af det første produktionsanlæg på grund af tab og at afskedige næsten alle dette anlægs lønmodtagere. Ved skrivelse af 22. juli 2002 indkaldte direktionen arbejdstagernes repræsentanter til at gennemføre de påkrævede forhandlinger og gav præfekten og det kompetente arbejdstilsyn meddelelse om indkaldelsen. Direktionen meddelte imidlertid ikke personalets repræsentanter regnskaberne og alle de generelle sociale forhold, der godtgjorde, at det var nødvendigt at indstille driften af det pågældende anlæg, men angav alene de tabsgivende resultater for anlægget i løbet af de sidste tre regnskabsår, dvs. fra 1999 til 2001.

18 På dette tidspunkt, og da forhandlingerne ikke havde ført til nogen aftale inden for fristen, forlængede arbejdsministeren forhandlingerne med yderligere 20 dage. Selskabet deltog imidlertid ikke i forhandlingerne, opsagde de tidsubestemte arbejdskontrakter for arbejdstagerne og udbetalte de i loven fastsatte godtgørelser til dem.

19 Arbejdstagerne anlagde sag til prøvelse af afskedigelsesbeslutningen og fik medhold i første instans. Selskabet appellerede afgørelsen til Efetio Thrakis (appeldomstolen i Thrakien), der for det første fastslog, at det pågældende produktionsanlæg, hvis aktiviteter var blevet indstillet, ikke var selvstændigt i forhold til det appellerende selskab og derfor ikke var omfattet af undtagelsen i artikel 5, stk. 5, i lov nr. 1387/1983. Selv om bestemmelsen i henhold til dens ordlyd kun omfatter tilfælde, hvor en standsning af en virksomheds aktiviteter er en følge af en retsafgørelse, fortolker de nationale retsinstanser faktisk bestemmelsen således, at den også finder anvendelse, når denne standsning er en følge af arbejdsgiverens egenhændige beslutning herom.

20 Efetio Thrakis fastslog dernæst, at

— det appellerende selskab tilsidesatte sin forpligtelse til at underrette arbejdstagerne i henhold til ovennævnte lovs artikel 3, og

— opsagde arbejdskontrakterne under den periode, hvor forhandlingerne var forlænget, hvorved selskabet tilsidesatte bestemmelserne i artikel 5, stk. 3, i lov nr. 1387/1983. Følgelig var opsigelsen af arbejdskontrakterne ugyldig i henhold til den omhandlede lovs artikel 6, stk. 1.

21 Selskabet iværksatte kassationsappel for Arios Pagos, og idet denne ret fandt, at der opstod et spørgsmål om fortolkningen af en fællesskabsretsakt, og idet rettens afgørelse ikke kunne påklages i henhold til national ret, har den besluttet at udsætte sagen og at forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»Henhører de ovennævnte forhold, som fastslået af Efetio, under det fællesskabsretlige begreb »virksomhed« med henblik på anvendelsen af Rådets direktiver, der er nævnt i denne kendelses præmisser, og i lov nr. 1387/1983 om »kontrol med kollektive afskedigelser og andre bestemmelser«?«

Om det præjudicielle spørgsmål

22 Med spørgsmålet har den forelæggende ret henvist til Efetio Thrakis' dom, hvorefter det i hovedsagen omhandlede produktionsanlæg ikke er selvstændigt i forhold til selskabet, og ønsker nærmere bestemt oplyst, om et sådant produktionsanlæg er omfattet af begrebet »virksomhed« med henblik på anvendelsen af direktiv 98/59.

23 Det skal i denne forbindelse bemærkes, at begrebet »virksomhed«, der ikke er defineret i direktivet, i overensstemmelse med Domstolens praksis er et fællesskabsretligt begreb, som ikke kan defineres med henvisning til medlemsstaternes lovgivninger (dom af 7.12.1995, sag C-449/93, Rockfon, Sml. I, s. 4291, præmis 23 og 25). Begrebet skal derfor undergives en selvstændig og ensartet fortolkning i Fællesskabets retsorden.

24 Domstolen bemærkede ligeledes, at de udtryk, der er anvendt i de forskellige sprogudgaver af direktiv 98/59 som betegnelse for begrebet »virksomhed«, er en smule forskellige, og at de har et forskelligt begrebsindhold, nemlig henholdsvis bedrift, virksomhed, arbejdsenhed, lokal enhed eller arbejdsplads (jf. Rockfon-dommen, præmis 26 og 27).

25 I lyset af disse betragtninger og set i forhold til formålet med dette direktiv, der — som det fremgår af betragtning 2 hertil — navnlig har til formål at øge beskyttelsen af arbejdstagere i tilfælde af kollektive afskedigelser, fortolkede Domstolen begrebet »virksomhed« i direktiv 98/59 og navnlig i direktivets artikel 1, stk. 1, litra a), således, at det, alt efter de konkrete omstændigheder, betegner den enhed, hvor de arbejdstagere, der berøres af afskedigelsen, er placeret for at udøve deres hverv (Rockfon-dommen, præmis 31 og 32 og den deri nævnte retspraksis).

26 Herved har Domstolen defineret begrebet »virksomhed« meget bredt med henblik på i videst muligt omfang at begrænse de tilfælde, hvor kollektive afskedigelser ikke er omfattet af direktiv 98/59 på grund af dette begrebs retlige fastsættelse på nationalt plan (jf. bl.a. dom af 7.9.2006, forenede sager C-187/05 — C-190/05, Agorastoudis m.fl., Sml. I, s. 7775, præmis 37). I betragtning af denne definitions generelle karakter kan den imidlertid ikke i sig selv være afgørende for bedømmelsen af de konkrete omstændigheder i hovedsagen.

27 Således kan en »virksomhed« med henblik på anvendelsen af direktiv 98/59 inden for rammerne af en bedrift bl.a. bestå af en særskilt enhed med en vis permanent og stabil karakter, som varetager udførelsen af en eller flere bestemte opgaver, og som råder over en helhed af arbejdstagere samt over de tekniske midler og en bestemt organisatorisk struktur, der gør det muligt at udføre disse opgaver.

28 Under hensyn til, at det formål, der forfølges med direktiv 98/59, navnlig har de socioøkonomiske virkninger, som kollektive afskedigelser vil kunne fremkalde i en bestemt lokal sammenhæng og i et bestemt socialt miljø, for øje, skal den omhandlede enhed ikke nødvendigvis være i besiddelse af nogen som helst retlig selvstændighed eller en økonomisk, finansiel, administrativ eller teknologisk selvstændighed for at kunne betegnes som en »virksomhed«.

29 Det er i øvrigt på denne baggrund, at Domstolen har fastslået, at det ikke er afgørende for definitionen af begrebet »virksomhed«, om den pågældende enhed har en ledelse, der selvstændigt kan foretage kollektive afskedigelser (Rockfon-dommen, præmis 34 og domskonklusionens punkt 2). En geografisk adskillelse i forhold til virksomhedens øvrige anlæg og installationer er heller ikke nødvendig.

30 Under hensyn til disse betragtninger må det for det første konstateres, at den omstændighed, at udtrykket »virksomhed« og udtrykket »bedrift« anvendes skiftevis i lov nr. 1387/1983, ikke i sig selv er i strid med direktiv 98/59, så længe Domstolens fortolkning af begrebet »virksomhed« følges, og så længe brugen af de to udtryk ikke kan føre til, at visse kategorier af arbejdstagere udelukkes fra den beskyttelse, der tilsigtes med direktivet.

31 Hvad dernæst angår karakteren af det i hovedsagen omhandlede produktionsanlæg fremgår det af sagsakterne, at dette anlæg er et af tre produktionsanlæg, som selskabet råder over. Anlægget beskæftiger 420 arbejdstagere, det råder over eget udstyr og egne specialarbejdere, dets drift fungerer uafhængigt af de øvrige anlægs drift, og det har en produktionsdirektør, som sikrer arbejdets korrekte udførelse, overvåger den samlede drift af anlæggets installationer og træffer beslutninger med hensyn til tekniske spørgsmål.

32 Disse forhold giver klart et sådant anlæg karakter af en »virksomhed« med henblik på anvendelsen af direktiv 98/59 i overensstemmelse med de af Domstolen anførte betragtninger i denne doms præmis 27-29 og medfører, at det pågældende anlæg er omfattet af dette fællesskabsbegreb. Den omstændighed, at beslutningerne vedrørende hvert af de tre anlægs driftsomkostninger, køb af materialer og beregning af varepriserne træffes på selskabets hjemsted, hvor der er en fælles regnskabsafdeling, er uden betydning i denne henseende.

33 Med henblik på at give den forelæggende ret et fyldestgørende svar skal det yderligere bemærkes, at Efetio Thrakis — som det fremgår af sagsakterne — fastslog, at det i hovedsagen omhandlede produktionsanlæg ikke udgjorde en »virksomhed«,

da det ikke var selvstændigt i forhold til selskabet, og af denne grund ikke var omfattet af undtagelsen i artikel 5, stk. 5, i lov nr. 1387/1983, der gennemfører undtagelsesbestemmelsen i artikel 4, stk. 4, i direktiv 98/59 i national ret.

34 Med andre ord ville ovennævnte undtagelse i henhold til denne rets opfattelse finde anvendelse, hvis dette produktionsanlæg var selvstændigt og udgjorde en »virksomhed«, for så vidt som standsningen af anlæggets aktiviteter var en følge af arbejdsgiverens egenhændige beslutning herom.

35 Dette standpunkt falder ind under den samme tilgangsvinkel i national retspraksis, som var grundlag for dommen i sagen Agorastoudis m.fl., og har ikke hjemmel i direktiv 98/59. Det er derfor nødvendigt at præcisere i denne henseende, som Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber med rette har påpeget, at ovennævnte undtagelse ikke ville finde anvendelse, selv om det var blevet fastslået, at det i hovedsagen omhandlede anlæg var selvstændigt og udgjorde en »virksomhed«.

36 Af samme grunde som dem, der blev anført i præmis 25-45 i dommen i sagen Agorastoudis m.fl., finder den omhandlede undtagelsesbestemmelse alene og udelukkende anvendelse, når standsningen af en virksomheds eller en bedrifts aktiviteter er en følge af en retsafgørelse. I alle andre tilfælde, og navnlig når standsningen af virksomhedens aktiviteter er en følge af arbejdsgiverens egenhændige beslutning herom, har arbejdsgiveren pligt til i løbet af en supplerende frist at indlede forhandlinger med arbejdstagerne for den kompetente offentlige myndighed.

37 Endelig bemærkes, at spørgsmålet om, hvorvidt det er foreneligt med direktiv 98/59 og artikel 43 EF, at de nationale offentlige myndigheder, dvs. præfekten eller arbejdsministeren, griber ind i overensstemmelse med artikel 5, stk. 3, i lov nr. 1387/1983, har været rejst gentagne gange i forbindelse med sagen for Domstolen. Dette spørgsmål er imidlertid ikke genstand for nærværende præjudicielle anmodning.

38 Henset til ovenstående betragtninger skal det forelagte spørgsmål besvares med, at direktiv 98/59 og navnlig direktivets artikel 1, stk. 1, litra a), skal fortolkes således, at et produktionsanlæg som det i hovedsagen omhandlede henhører under begrebet »virksomhed« med henblik på anvendelsen af dette direktiv.

Sagens omkostninger

39 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Første Afdeling) for ret:

Rådets direktiv 98/59/EF af 20. juli 1998 om tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivninger vedrørende kollektive afskedigelser og navnlig direktivets artikel 1, stk. 1, litra a), skal fortolkes således, at et produktionsanlæg som det i hovedsagen omhandlede henhører under begrebet »virksomhed« med henblik på anvendelsen af dette direktiv.

Underskrifter